

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชลบุรี
2. หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544
 - 2.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544
 - 2.3 โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544
 - 2.4 สาระสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
3. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 3.1 ความสำคัญของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 3.2 ความหมายของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 3.3 ประโยชน์ของการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 3.4 ประเภทของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 3.5 การดำเนินการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 3.6 กระบวนการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
4. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน จังหวัดชลบุรี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพทั่วไปของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรีนับว่าเป็นศูนย์กลางการศึกษามหาเป็นจังหวัดที่มีสถาบันทางการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา จากการปรับรูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษา ได้มีการจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ออกเป็น 3 เขตพื้นที่ ได้แก่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 162/6 หมู่ 2 ถนนพระยาสุริยวงค์

อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ครอบคลุมเขตอำเภอ 3 แห่ง คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่ ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 141 แห่ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรีเขต 2 ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ถนนสายพนัสนิคม-ทุ่งเหียง ตำบลบ้านช้าง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ครอบคลุมเขตอำเภอ/ กิ่งอำเภอ 4 แห่ง คือ อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอบ่อทอง และกิ่งอำเภอเกาะจันทร์ ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 137 แห่ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรีเขต 3 ตั้งอยู่เลขที่ 14/42 หมู่ที่ 4 ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ครอบคลุมเขตอำเภอ/ กิ่งอำเภอ 4 แห่ง คือ อำเภอศรีราชา อำเภอเกาะสีชัง อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 136 แห่ง

บุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชลบุรี (พ.ศ. 2547) จำนวน 12,023 คน ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 2,025 คน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 1,705 คน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 1,525 คน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 1,796 คน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 1,035 คน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 1,019 คน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 809 คน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 2,109 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานต้นสังกัดรับทราบ กำกับตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานสังกัด
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
 6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
 7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
 8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
 9. ดำเนินการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
 10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา
 11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ
 12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่ทางการศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงาอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย
- กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด โครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่ทางการศึกษา ประกอบด้วย 6 กลุ่มงานและ 1 หน่วย คือ 1) กลุ่มอำนวยการ 2) กลุ่มบริหารงานบุคคล 3) กลุ่มนโยบายและแผน 4) กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา 5) กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา และ 6) กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและหน่วยงานตรวจสอบ ภายใน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, บทนำ)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้มีการกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ดังกระบวนการการจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนา สาระและกระบวนการเรียนรู้ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนดหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและ

การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการจัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (กรมวิชาการ, 2546 ก, หน้า 1)

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้ที่เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน และสังคมโลก รวมทั้งมีความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาสังคมไทย ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้ ทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจเรื่องของการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้ ทักษะ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษาที่เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2545 ก, หน้า 1 – 3)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่เป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544, คำนำ)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สามารถตอบสนองตามความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขัน ร่วมมือสร้างสรรค์สังคมโลก ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 อาศัยอำนาจตามความในมาตราที่ 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 และมาตรา 74

แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, คำสั่ง)

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน
โดยกำหนดรายละเอียดประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ

1. หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของ
ประเทศได้กำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 4)

- 1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ไปกับ
ความเป็นสากล
- 1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคน จะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค
และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
- 1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้
- 1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถ
เทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย
สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดทั้งเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย
มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้ และยังสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
จึงกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องการให้
ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,
2544, หน้า 4)

- 2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
- 2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
- 2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและเทคโนโลยี ปรับวิธีการคิดวิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 2.4 มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต
- 2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
- 2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิต การบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
- 2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย กีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิ่งแวดล้อม
- 2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

3. โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 4)

ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการในการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่มสาระ ดังนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
4. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
6. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
7. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา วิฤติของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในเรื่องของ สิ่งแวดล้อมศึกษา ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้กำหนดให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ในการกำหนด สาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระกำหนดเฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคน เท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพผู้เรียนแต่ละคน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้มีการพัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ การเข้าร่วม และการปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาผู้เรียนที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้มีศีลธรรม

จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนว ให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ การพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบในแต่ละช่วงชั้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มาตรฐานการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา มีการกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้ง คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดให้มีความเข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปีทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมรวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ 4 – 5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์

ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่านการเขียนการคิดคำนวณจึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ 4 – 5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทย และคณิตศาสตร์ อาจใช้เวลาลดลงให้เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทย คณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนลดลงยังคงต้องฝึกฝนทบทวนอยู่เป็นประจำเพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ให้มีการจัดเวลาเรียนเป็นรายปีมีเวลาเรียนวันละ 5 – 6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียนสำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อ และจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคโดยให้คิคนำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ให้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาละ 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติม” บางรายวิชาน่าสนใจหรือมีความยากในระดับสูงขึ้น เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ขั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ

นอกจากนี้สถานศึกษายังสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นได้บางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี ซึ่งจำเป็นต้องเรียนรู้ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ รายวิชาเดียวหรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐาน

การเรียนรู้ช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้วอาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา สำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์ และโอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

4. สาระสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1. วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อสารของคนในชาติ ใช้ทำความเข้าใจกันและใช้ภาษาประกอบ กิจกรรมงานทั้งส่วนตัว ครอบครัว และกิจกรรมในสังคมและประเทศชาติ ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือ การเรียนรู้ การบันทึกเรื่องราวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นวัฒนธรรมของชาติ

ภาษาไทยเป็นสื่อของความคิด ผู้เรียนที่มีภาษาใช้กว้างขวางมีประมวผลค่าในการใช้พูด ฟัง อ่าน เขียนมาก ผู้เรียนคิดได้กว้างขวางลึกซึ้ง และสร้างเสริมความฉลาด สามารถคิดสร้างสรรค์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหาวินิจฉัยอย่างมีเหตุผล ดังนั้นการสอนภาษาไทยจำเป็นต้อง เสริมสร้างให้ผู้เรียนขยายประมวผลค่าทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนให้มาก เพื่อให้ผู้เรียน ใช้ภาษาไทยในการคิดสร้างสรรค์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหา ทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียน ใช้ภาษาอย่างมีเหตุผล ใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์และใช้ภาษาอย่างสละสลวย

ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การอ่านและการฟังเป็นทักษะของการรับรู้เรื่องราว ความรู้และประสบการณ์ การพูดและการเขียน เป็นทักษะของการแสดงออกด้วยการแสดงความคิดความเห็น ความรู้และประสบการณ์ส่วนการดู เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ทั้งทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละคร คอมพิวเตอร์ ตลอดจน การ์ตูน และสามารถแสดงทักษะข้อมูลข่าวสารด้วยการพูดและการเขียน สามารถที่จะเลือกใช้คำ ในการเรียบเรียงความคิด ความรู้ให้ชัดเจน ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษา ใช้ถ้อยคำตรงตาม ความหมาย ถูกต้องตามฐานะของบุคคลและสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาษาไทยมีส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางภาษาหรือหลักการใช้ภาษา ผู้ใช้ ภาษาจะต้องเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยและใช้ได้ถูกต้อง ส่วนวรรณคดีและวรรณกรรมตลอดจน บทร้องเล่น เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้านที่ถือเป็นคติชน หรือ ภูมิปัญญาทางภาษา ที่ถ่ายทอดความรู้สึกรู้จักคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของ สังคมในอดีต ความงามทางภาษาในบทประพันธ์ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เป็นส่วนที่เป็นเนื้อหา สาระช่วยให้เกิดความซาบซึ้งและความภาคภูมิใจในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและบอกกล่าวถึง ความดี ความงาม การประพุดิตนไว้ในวรรณคดีและในคติชน ซึ่งสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

โดยมีเป้าหมายที่พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ดังนี้

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ
4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาตน และสร้างสรรค์งานอาชีพ
5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดี และวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย
8. มีคุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง

2. สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย

(กรมวิชาการ, 2544)

สาระที่ 1: การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1: การใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีวินัยรักการอ่าน

สาระที่ 2: การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1: ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อความ เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3: การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1: สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4: หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1: เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2: สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5: วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1: เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย
อย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

1. วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย

การศึกษาคณิตศาสตร์สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนที่เปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิตตามศักยภาพ เพื่อให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่พอเพียง สามารถนำความรู้ ทักษะ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็น ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งยังสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ ดังนั้นจึงเป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่ต้องจัดสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถทางคณิตศาสตร์ และต้องการเรียนคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ให้ถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องจัด โปรแกรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้คณิตศาสตร์เพิ่มเติมความถนัดและความสนใจ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระคณิตศาสตร์ มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ ตระหนักในคุณค่าของคณิตศาสตร์ และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ (กรมวิชาการ, 2544)

1. มีความรู้ความเข้าใจในคณิตศาสตร์พื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนและการดำเนินการ การวัด เรขาคณิต พีชคณิต การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น พร้อมทั้งสามารถที่จะนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้
2. มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็น ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การให้เหตุผล การสื่อสาร สื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ
3. มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระเบียบวินัย มีความรอบคอบ มีความรับผิดชอบ มีวิจารณญาณ มีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งตระหนักในคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์

2. ตารางเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประกอบด้วย (กรมวิชาการ, 2544)

สาระที่ 1: จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐาน ค 1.1: เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวน และการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค 1.2: เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่าง ๆ และสามารถใช้อธิบายดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.3: ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.4: เข้าใจระบบจำนวนและสามารถนำเสนอสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้

สาระที่ 2: การวัด

มาตรฐาน ค 2.1: เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค 2.2: วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งของที่ต้องการวัดได้

มาตรฐาน ค 2.3: แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ 3: เรขาคณิต

มาตรฐาน ค 3.1: อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

มาตรฐาน ค 3.2: ใช้การนิกภาพ (Visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (Spatial Reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (Geometric Model) ในการแก้ปัญหาได้

สาระที่ 4: พีชคณิต

มาตรฐาน ค 4.1: อธิบายและวิเคราะห์แบบรูป (Pattern) ความสัมพันธ์ และฟังก์ชันต่าง ๆ ได้

มาตรฐาน ค 4.2: ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟ และแบบจำลองทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ แทนสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหาได้

สาระที่ 5: การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

มาตรฐาน ค 5.1: เข้าใจและวิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

มาตรฐาน ค 5.2: ใช้วิธีทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล

มาตรฐาน ค 5.3: ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

สาระที่ 6: ทักษะ/ กระบวนการทางคณิตศาสตร์

มาตรฐาน ค 6.1: มีความสามารถในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค 6.2: มีความสามารถในการใช้เหตุผล

มาตรฐาน ค 6.3: มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ

มาตรฐาน ค 6.4: มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้

มาตรฐาน ค 6.5: มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

1. วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนทุกคนควรได้รับการพัฒนาและสร้างความเข้าใจว่าวิทยาศาสตร์เป็นทั้งความรู้ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ผู้เรียนทุกคนควรได้รับการกระตุ้นส่งเสริมให้สนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความสงสัย เกิดคำถามในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับโลกธรรมชาติรอบตัว มีความมุ่งมั่นและมีความสุขที่จะศึกษาค้นคว้า สืบเสาะหาความรู้ เพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล นำไปสู่คำตอบของคำถาม สามารถตัดสินใจด้วยการใช้ข้อมูลอย่างมีเหตุผล สามารถสื่อสารคำถามคำตอบ ข้อมูลและสิ่งที่ค้นพบจากการเรียนรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้

การเรียนรู้อุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากความรู้วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับโลกธรรมชาติซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทุกคนจึงต้องเรียนรู้เพื่อนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ เมื่อผู้เรียนได้เรียนวิทยาศาสตร์โดยได้รับการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว ทำทาบกับการเผชิญสถานการณ์หรือปัญหา มีการร่วมกันคิด ลงมือปฏิบัติจริง ก็จะเข้าใจและเห็นความเชื่อมโยงของวิทยาศาสตร์กับวิชาอื่นและชีวิต ทำให้สามารถอธิบาย ทำนาย คาดการณ์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ประสบความสำเร็จในการเรียนวิทยาศาสตร์ จะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ มุ่งมั่นที่จะสังเกต สำรวจตรวจสอบ การสืบค้นความรู้ที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องสอดคล้องกับสภาพจริงในชีวิต โดยใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายในท้องถิ่น และคำนึงถึงผู้เรียนที่มีวิธีการเรียนรู้ ความสนใจ ความสามารถ และความถนัดแตกต่างกัน

การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เป็นการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ ช่างซึ่งและเห็นความสำคัญของปรากฏการณ์ธรรมชาติของโลก สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และสื่อสารซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจ เชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งหมดแบบองค์รวม สร้างความรู้เป็นของตนเอง สร้างความเข้มแข็งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้วิทยาศาสตร์ จินตนาการและศาสตร์อื่น ๆ ร่วมด้วย สามารถ

ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และร่วมกันดูแลรักษา
 โลกธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะกระบวนการไปสู่
 การสร้างองค์ความรู้ โดยผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรม
 ที่หลากหลาย ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล ในการสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ตั้งคำถามหรือปัญหา
 เกี่ยวกับสิ่งที่จะศึกษา ได้มีการพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูง มีการคิดวางแผนและลงมือปฏิบัติ ดังนั้น
 จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ดังนี้

1. เข้าใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ และ
 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม
2. เข้าใจสมบัติของสารและการเปลี่ยนแปลงของสาร แรงและการเคลื่อนที่ พลังงาน
3. เข้าใจโครงสร้างและส่วนประกอบของโลก ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ
 ดาราศาสตร์และอวกาศ
4. ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
 ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ศึกษาค้นคว้า สืบค้นจากแหล่งเรียนรู้หลากหลาย และจากเครือข่าย
 อินเทอร์เน็ต และสื่อสารความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ผู้อื่นรับรู้
5. เชื่อมโยงความรู้ความคิดกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นำไปใช้ในการดำรงชีวิต
 การศึกษาความรู้เพิ่มเติม ทำโครงการวิทยาศาสตร์ หรือสร้างชิ้นงาน
6. มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ หรือจิตวิทยาศาสตร์ ดังนี้
 - ความสนใจใฝ่รู้
 - ความมุ่งมั่น อดทน รอบคอบ
 - ความซื่อสัตย์ ประหยัด
 - การร่วมแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 - ความมีเหตุผล
 - การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์
7. มีเจตคติ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
 - มีความพอใจ ความซาบซึ้ง ความสุขในการสืบเสาะหาความรู้และรักที่จะเรียนรู้
 ต่อเนื่องตลอดชีวิต
 - ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ใช้
 ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
 - ตระหนักว่าการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีผลต่อชีวิตและ
 สิ่งแวดล้อม

- แสดงความชื่นชม ยกย่องแสดงความเคารพในสิทธิของผลงานที่ผู้อื่นและตนเอง
คิดค้นขึ้น
- แสดงความซาบซึ้งในความงามและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ในโรงเรียนและท้องถิ่น
- ตระหนักและยอมรับความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการทำงาน
ต่าง ๆ

2. ตารางเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย (กรมวิชาการ,
2544)

สาระที่ 1: สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1: เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและ
หน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสาร
สิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2: เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะ
ทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ที่มีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสาร
สิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2: ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1: เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม
กับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้
และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2: เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
ในระดับท้องถิ่น ประเทศ และ โลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3: สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1: เข้าใจสมบัติของสารความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้าง
และแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสาร
สิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2: เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิด

สารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสาร
สิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4: แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1: เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์
มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและ
มีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2: เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่างๆ ของวัตถุในธรรมชาติ
มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้
ประโยชน์

สาระที่ 5: พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูป
พลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม
มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสาร สิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6: กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1: เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก
ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสัณฐาน
ของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้
ประโยชน์

สาระที่ 7: ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1: เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบ
สุริยะ และผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสาร
สิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2: เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศ
และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้
ประโยชน์อย่างคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8: ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1: ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหา
ความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถ
อธิบายและตรวจสอบได้ ภายใต้อข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต้องเรียนรู้ตลอด 12 ปี จึงมีการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากหลายแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญา และศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีการออกแบบมาเพื่อ ส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544)

1. ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา ปรัชญา และศาสนา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะบูรณาการ
2. ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม เป็นต้น
3. ด้านเจตคติและค่านิยม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นด้านที่จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น การรู้จักตนเอง การพึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตนเอง มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอใจในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักทำงานเป็นกลุ่มเคารพสิทธิของผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สรีทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย (กรมวิชาการ, 2544)

สาระที่ 1: ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1: เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2: ยึดมั่นในหลักศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3: ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนาพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2: หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1: ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมายประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2: เข้าใจในระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3: เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1: เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2: เข้าใจระบบและสถาบันเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4: ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1: เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2: เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ของความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและมีความสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3: เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5: ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1: เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระหว่างที่ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2: เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

1. วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาในสถานศึกษา มุ่งเน้นให้
ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้านจากสาระต่าง ๆ คือ การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์ ชีวิตและ
ครอบครัว การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทยและกีฬาสากล การสร้างเสริม
สุขภาพ สมรรถภาพ การป้องกันโรค และความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งจัดให้สอดคล้อง เชื่อมโยง
บูรณาการกับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อีก 7 กลุ่ม และจัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการเติมเต็ม
ให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติและค่านิยมที่ดี
ในเรื่องธรรมชาติการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์ การสร้างเสริมสุขภาพและ
การดำรงสุขภาพที่ดีให้ยิ่งขึ้น มีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพและสมรรถภาพจนเป็นกิจนิสัย

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ประกอบด้วย
(กรมวิชาการ, 2544)

สาระที่ 1: การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1: เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และการพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2: ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1: เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะ
ในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 3: การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1: เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกมและกีฬา

มาตรฐาน พ 3.2: การออกกำลังกาย การเล่นเกมและการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำ
อย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชม
ในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4: การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1: เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ
การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5: ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ 5.1: ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ

การใช้ยาสารเสพติด และความรุนแรง

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1. วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

การเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาว่า ผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพ ความสนใจส่วนตัว ฝึกการเรียนรู้ การสังเกต ที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ และสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการ วิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรม ทั้งของตนเองและวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้เรียนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิริยาตอบสนองต่อ งานศิลปะช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจ ในมโนทัศน์ ด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนถึงความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนา ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดแปลก จินตนาการ มีสุนทรียภาพ เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะเสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้มีจิตใจที่งดงาม สมาธิแน่น สุขภาพกายและสุขภาพจิต มีความสมดุลเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคม มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักสวย รักงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์และเห็นคุณค่าของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ และสามารถ ค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพทางศิลปะ

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย (กรมวิชาการ, 2544)

สาระที่ 1: ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1: สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 2: ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1: เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์

วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อคนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2: เข้าใจความสำคัญระหว่างดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
เห็นคุณค่าของคนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล
สาระที่ 3: นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1: เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์
วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

1. วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นสาระที่เน้นกระบวนการทำงานและจัดการ
อย่างเป็นระบบ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการออกแบบงาน โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยี
และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รวมทั้งพัฒนา
ผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงานอย่างประหยัด
และคุ้มค่า บนพื้นฐานของการใช้หลักการและทฤษฎีเป็นหลักในการทำงานและการแก้ปัญหา
การดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคม การประกอบอาชีพ ซึ่งงานทั้ง 2 ประเภทนี้ เมื่อผู้เรียนได้รับ
การฝึกฝนตามกระบวนการเรียนรู้ ของกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยีแล้ว ผู้เรียนจะได้รับ
การปลูกฝังและพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตและศีลธรรม การเรียนรู้จากการทำงานและการแก้ปัญหา
ของกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและครอบครัว การอาชีพ การออกแบบและเทคโนโลยี เทคโนโลยี
สารสนเทศ และเทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ การทำงาน การประกอบอาชีพ การจัดการ
การแสวงหาความรู้ การเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงาน สามารถทำงานอย่างมีกลยุทธ์
สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน รักการทำงาน
ประหยัด อดออม ตรงต่อเวลา เอื้อเฟื้อเสียสละ และมีวินัยในการทำงาน เห็นคุณค่าความสำคัญ
ของงานและอาชีพสุจริต ตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อม และพลังงานความสามารถ

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ประกอบด้วย (กรมวิชาการ, 2544)

สาระที่ 1: การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1: เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิต และครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ มีทักษะ กระบวนการทำงาน และการจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม

มาตรฐาน ง 1.2: การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน

สาระที่ 2: การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1: เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ 3: การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 3.1: เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการเทคโนโลยี ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา จินตนาการและความคิดอย่างมีระบบ ในการออกแบบ สร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม

สาระที่ 4: เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง 4.1: เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 5: เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง 5.1: ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริต อย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผน เชิงกลยุทธ์ และมีความคิดที่สร้างสรรค์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

1. วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างพื้นฐานการเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร การเรียนภาษาต่างประเทศจะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และเกิดความมั่นใจในการที่จะสื่อสารกับชาวต่างประเทศ เกิดเจตคติที่ดี

ต่อภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ โดยยังคงความภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมไทย โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเรียนภาษาต่างประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา สร้างเจตคติที่ดีให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้ในการแสวงหาความรู้ ใช้ในการประกอบอาชีพ และใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูง รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก ทั้งยังมีความสามารถที่จะถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลก ได้อย่างสร้างสรรค์

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย (กรมวิชาการ, 2544)

สาระที่ 1: ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1: เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ ได้ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต 1.2: มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น แสดงความรู้สึก โดยใช้เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ต 1.3: เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2: ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต 2.2: เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3: ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต 3.1: ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4: ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1: สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ต 4.2: สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษา ต่อการประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันในสังคม

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาในหมวด 4 เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ไว้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ครูและสถานศึกษาจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ โดยจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการท่องจำ ทำตาม ที่มีครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง รู้จักสืบเสาะค้นหาความรู้ สนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รู้จักการแก้ปัญหา (รุ่ง แก้วแดง, 2540 ข, คำนำ) เพื่อหาคำตอบจากการสร้างความรู้ใหม่ ขึ้นมาและการวิจัยควรเป็นวิถีชีวิต (ประเวศ วะสี, 2543 ก, หน้า 10) ครูควรเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญควบคู่ไปกับการจัดและปรับปรุงคุณภาพของแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัย ใฝ่เรียนใฝ่รู้กับปรากฏการณ์รอบ ๆ ตัว

กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สาระของการจัดการเรียนรู้เป็นสาระที่รวมท้องถิ่นไว้ด้วย (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2541, หน้า 1) เพราะในการเรียนรู้เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในแต่ละวัยซึ่งสัมพันธ์กับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ครอบครัว วัด ราษฎร์ชุมชน โดยมีการฝึกจากประสบการณ์ในชีวิต เช่นเดียวกับ สมณ อมรวิวัฒน์ (2544, หน้า 10) ให้ทัศนะ เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ว่า โรงเรียน ชุมชน สถาบันในชุมชน เอกชน องค์กรทุกฝ่าย ควรร่วมมือกันจัดการศึกษาที่ขยายวงกว้าง ออกสู่ชุมชนและธรรมชาติดังนี้

1. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคน ในทุกสถานที่ ทุกเวลา
2. แหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นองค์กร สถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
3. การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์ เพื่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม
4. การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และธรรมชาติเป็นกระบวนการที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิดและประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 3) ที่กล่าวถึงแนวคิดในการจัดแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่ผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ ในเรื่องที่สนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียนจากแหล่งเรียนรู้ทั้งใน โรงเรียนและชุมชน

2. แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และสถานที่ทุกแห่ง ทุกเวลาในบริเวณโรงเรียนจัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้และบางครั้ง โรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมจาก แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นศูนย์ศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น

3. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามธรรมชาติและอาจเป็นสถานที่ สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา อาชีพในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียนและชุมชน

สรุปว่า การเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นรูปแบบวิธีการเรียนรู้ จากการพูดคุยกับผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ จากประสบการณ์ที่ปรากฏให้เห็นจากการปฏิบัติงานจริง แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์และเกิดการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ ได้ตลอดเวลาหรืออาจจะจัดระบบเสียใหม่ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของสังคม ในปัจจุบันแล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1. ความสำคัญของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคน ได้พัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีความรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเรียนรู้ต่อ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนในการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 1) โดยรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ในด้านการดำเนินงาน การจัดตั้งแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งทรัพยากร การเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

กาญจนา เอกะวิภาค (2543, หน้า 12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งทรัพยากร การเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่สนองความต้องการของผู้เรียน ในการศึกษาเพิ่มเติม ได้รับความรู้สะดวก รวดเร็วและถูกต้องเหมาะสมในลักษณะของแหล่งรวมวิทยาการและ ดำริ บุญชู (2548, หน้า 28) ได้สรุปถึงความสำคัญของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ที่หลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้ทุกคน

ในห้องถื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

3. เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

4. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดได้เอง ปฏิบัติเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

5. ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้จักห้องถื่นและรักห้องถื่นของตนเอง มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในห้องถื่นของตนเอง พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของห้องถื่น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากความสำเร็จดังที่กล่าวข้างต้น สถานศึกษา ครูผู้สอน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญและมีการนำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่ในห้องถื่น มาใช้และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. ความหมายของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องถื่น

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Community Resources หรือ Local Resources) หมายถึง ที่รวม ที่อาจมีสภาพ/ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และกิจกรรม ต่าง ๆ ที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากการเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีการกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและ ความพร้อมของผู้เรียน (สายันต์ ไพรชาญจิตร์, 2544, หน้า 2 – 3)

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ (2544, หน้า 28) ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ คือ ถื่น ที่อยู่ บริเวณ ที่เกิดแห่ง หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้นักศึกษาเข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และ ความชำนาญ ซึ่งตามความหมายนี้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

สิทธิสาสินี วัชรบูล (2544, หน้า 3) กล่าวถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” อันอาจจะเป็นสถานที่หรือศูนย์ที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มี กระบวนการเรียนรู้ แตกต่างจากการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน เป็นการเรียนรู้ที่ได้กำหนดเวลา ให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินผลและ การวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่ถูกต้องสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่ จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียนหรือห้องเรียน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 43) กล่าวถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริม ให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคารณี คำวังนัง (2545, หน้า 20) ให้ความหมายของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่จะทำให้นักผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติหรือได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มเพื่อน ระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างวิทยากรประจำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้กับครู และผู้เรียน รวมทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนอาศัยสืบค้นเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

สามารถ รอดสำราญ (2546, หน้า 6) ได้สรุปเกี่ยวกับความหมายของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่บุคคลสถานที่ต่าง ๆ แหล่งวิทยาการธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยประสบการณ์ตรง สามารถนำไปประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปได้ว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น หมายถึง แหล่งที่รวบรวมข้อมูล ข่าวสารความรู้ที่สามารถจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นอันเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียน และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน

3. ประโยชน์การใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

การนำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดได้ว่าเป็นการนำสื่อมาช่วยในการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเรียนในชั้นเรียนออกสู่นอกห้องเรียนอันส่งผลให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ทัศนีย์ สุภเมธิ (2532, หน้า 432 – 47) กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง สร้างเจตคติ แรงจูงใจ และเห็นคุณค่าของบทเรียนมากยิ่งขึ้น
2. เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถนำมาคิด พิจารณาไตร่ตรอง และนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตได้
3. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและจัดการได้

4. การเรียนรู้จากของจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และเกิดความพยายามที่จะพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม ตามอุดมคติของตน

5. แหล่งวิทยาการเป็นแหล่งช่วยประสานความรู้ ทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6. แหล่งวิทยาการช่วยแก้ปัญหาให้ครูในด้านความรู้เฉพาะทาง ประสบการณ์เฉพาะเรื่อง หรือ สื่อการเรียนรู้ที่ครูไม่ถนัดได้อย่างดี ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้แก่ครูและผู้เรียน

7. การใช้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ นอกจากจะให้คุณค่าด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีแก่ผู้เรียนยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544, หน้า 171 – 172) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสครบถ้วน ทั้งการมองเห็น การได้ชิม การได้ดมกลิ่น การได้ยินเสียง การได้จับต้องสิ่งที่เป็นรูปธรรมในสถานการณ์จริง เช่น การไปเยี่ยมชมโรงพยาบาล การสังเกตห่วงโซ่อาหารในนาข้าว เป็นต้น

2. เด็กได้ออกไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ต้องการด้วยตนเองหรือเด็กได้มีโอกาสซักถามสิ่งที่ยังสงสัยใคร่รู้ว่าผลงานของเขาถูกต้องหรือไม่เพียงใด จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจริง ๆ เช่น ผู้เรียนสร้างสถานีวิทยุท้องถิ่นจากจินตนาการเมื่อไปเยี่ยมชมสถานีวิทยุท้องถิ่นนั้นจริง ๆ ดูการบันทึกเทปหรือการออกรายการสดจริง ๆ คำถามมากมายที่อยากรู้จะได้รับการตอบ ณ แห่งนี้

3. เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขจริง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนหรือตามหลักการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ เรียกกันว่า Happy Learning เพราะไม่ซ้ำซาก จำเจอยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยม มีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันทั้งครูและเด็ก เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และที่สำคัญคือ ครูและผู้เรียนต่างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน

4. เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ท้องถิ่น เริ่มต้นวางแผนการทำงานร่วมกันตั้งแต่ต้น การแสวงหา คัดสรรแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ การบูรณาการ การเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา จนถึงการประเมินผลงานที่ทุกคนต้องทำร่วมกันปรึกษาหารือกัน มีการรับรู้ร่วมกันและชื่นชมผลงานร่วมกัน หรือตามหลักการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียกวิธีการเรียนรู้นี้ว่า Participatory Learning

5. บุคลากรในชุมชน ในท้องถิ่น ในสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง มิใช่ว่าตราไว้เพียงในกระดาษ ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งญาติสนิทมิตรสหายของทุกคนล้วนเกิดความภาคภูมิใจ ที่โรงเรียนได้ให้ความสำคัญ ลูกหลานให้ความเคารพนับถือ ให้เกียรติให้การยกย่อง ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะกลับคืนมา โรงเรียนแห่งนั้นจะกลายเป็นโรงเรียนของชุมชน

ของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ปัญหาหรือบาดหมางใจในอดีตจะลบลหายไป ทุกฝ่ายจะหันหน้าเข้าหากัน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สายใยที่สำคัญ คือผู้เรียนเหล่านั้นเกิดความสนใจใคร่ซักถาม ปรารถนาที่จะกระตือรือร้นอยากรู้อยากเห็น อยากฟัง แม้กระทั่งนิยายปรัมปราจากคำบอกเล่าของ พ่อแม่ แม่เฒ่า จากหลวงปู่ หลวงตา โดยมีครูเป็นเพียงผู้ออกแบบและคอยเชื่อมโยงความรู้เหล่านั้น สู่จุดประสงค์ของหลักสูตร

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นการทำให้ ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากของจริง และสามารถฝึกปฏิบัติหาคำตอบได้ด้วยตนเอง อีกทั้งชุมชน ท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับครู และผู้เรียนกับท้องถิ่น

4. ประเภทของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

การเรียนรู้จากจากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Resources) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่ต้องอาศัยครูหลายคน มาช่วยกันออกแบบการเรียนรู้ และร่วมกันจัดกิจกรรมซึ่งครูผู้สอนควรใช้เทคนิควิธีการหลากหลาย เพื่อสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและได้ใช้ ความสามารถหลายอย่างในการเรียนรู้ (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง, 2545, หน้า 25) ซึ่งมีนักการศึกษาได้จำแนกประเภทแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ไว้แตกต่างกันดังนี้

รัชนีกร ทองสุขดี (2543, หน้า 14-17) ได้จำแนกประเภทของแหล่งวิทยาการชุมชนได้ ทั้งหมด 6 ประเภทคือ

1. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถที่จะ ถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ให้ผู้สนใจที่ต้องการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่มีทักษะความสามารถ ในสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้ หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ อาทิ ศิลปินทุกแขนง นักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์ มากเป็นต้น
2. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ ต่อมนุษย์ ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ พืช และแร่ธาตุ เป็นต้น
3. ทรัพยากรวัตถุและสถานที่ หมายถึง อาคารสิ่งก่อสร้าง และวัสดุอุปกรณ์ที่อยู่ใน ท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถที่จะไปศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือสิ่งที่ต้องการ เช่น โรงทำน้ำประปา ที่ว่าการอำเภอ โรงพยาบาล และสิ่งต่าง ๆ
4. ทรัพยากรประเภทสื่อ หมายถึง บุคคลหรือสิ่งของที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ ด้วยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

5. ทรัพยากรประเภทเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งประดิษฐ์คิดค้น สิ่งที่มีมนุษย์นำมาปรับปรุง เช่น ระบบการสื่อสารคมนาคม ศูนย์คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรือระบบใหม่ ๆ เป็นต้น

6. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ การปฏิบัติงานของหน่วยราชการ ตลอดจนความเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาและนำมาใช้ปรับปรุงพัฒนาสภาพต่าง ๆ ในท้องถิ่น

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545, หน้า 46 – 47) ได้กล่าวถึงประเภทของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น ดิน หิน น้ำ สัตว์ พืช อากาศ หรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ
2. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่องค์กรของภาครัฐและเอกชนสร้างขึ้น เช่น หอสมุดท้องถิ่น หอสมุดเอกชน ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนหิน สวนรุกขชาติ สวนสมุนไพร ศูนย์วิทยาศาสตร์ แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน สถานที่ทางราชการ สถานประกอบการ สวนสาธารณะ เป็นต้น
3. วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัดของชุมชนชาวพุทธ โบสถ์ในชุมชนชาวคริสต์ มัสยิดในชุมชนอิสลาม เป็นต้น
4. ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งภูมิปัญญาที่รวมถึงบุคคลหรือที่เรียกกันว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ตัวคน) และมีสถานที่ที่เก็บรวบรวมผลิตหรือผลงานอันเกิดจากการกระทำของภูมิปัญญาบุคคล
5. กิจกรรมในวิถีชีวิตและตามประเพณีท้องถิ่น มีการละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมมากมายที่คนในแต่ละสังคมต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ เช่น ประเพณี 12 เดือน ประเพณีตามฮีต 12 คอง 14 ของอีสาน ซึ่งมีความรู้และการปฏิบัติแตกต่างกันไป
6. วัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น
7. แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน
8. แหล่งการเรียนรู้จากสื่อมวลชน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความเจริญก้าวหน้าด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม ในทุกท้องถิ่นสามารถมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในสถาบันการศึกษาและธุรกิจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 3 – 4) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดินทราย ชายทะเล เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อที่จะสืบทางทอดศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมทั้งสถานประกอบการ เป็นต้น

3. บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ

แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ครูอาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ตลอดจนจนถึงการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นแหล่งรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล อาจอยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนพาผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ทะเล วนอุทยาน ตลาด หอสมุดประชาชน สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร คนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ

คำรี บุญชู (2548, หน้า 27 – 31) ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในชุมชนซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ วิทยุสงฆ์ ศิลปิน นักกีฬา

2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สถานที่ทางราชการ โบราณสถาน สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑสถาน ตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท โรงมหรสพ โรงงานอุตสาหกรรม หอสมุด ถนน สะพาน เขื่อน ฝ่ายทดน้ำ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน

3. แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ธาตุ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก ฟาร์ม สัตว์ป่า สัตว์น้ำ

4. แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณีและความเชื่อ ได้แก่

ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน

สรุปได้ว่า ประเภทของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

- 1) แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นประเภทบุคคล เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความสามารถ อันเป็นผลผลิตหรือผลงานจากการกระทำของภูมิปัญญาบุคคล
- 2) แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน หิน แม่น้ำ ป่าไม้ ภูเขา ฯลฯ
- 3) แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นประเภทสื่อ
- 4) แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นประเภทวัตถุ อาคารและสถานที่ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ หอสมุด บ้านเรือน วัด โบสถ์ สวนสมุนไพร ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

5. การดำเนินการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นสื่อที่มีคุณค่ายิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการ ดังนี้

จรัส มีกุศล (2542, หน้า 87) ได้แสดงทัศนะต่อการดำเนินการ ใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นของสถานศึกษา ดังนี้

1. การใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน
2. เป็นสิ่งที่จะช่วยในการแก้ปัญหา และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เสนอความคิดอย่างมีเหตุผลถูกต้อง และทันสมัยเป็นประโยชน์ในชีวิตและอนาคตของผู้เรียน
4. เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้คิด เป็นอุทาหรณ์หรือเป็นแนวทางให้ศึกษาค้นคว้าต่อไป
5. ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเห็นคุณค่า
6. คำนึงกับเวลาและการลงทุน การใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้คุ้มค่ากับเวลาและการลงทุนนั้นควรมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนี้
 - 6.1 ขั้นเตรียม เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ครูจะต้องพิจารณาวางแผนให้รอบคอบโดยมีลำดับขั้น ดังนี้
 - 6.1.1 สำรวจแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
 - 6.1.2 ครูและผู้เรียนจะต้องวางแผนการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ว่าจะใช้เมื่อไร โดยวิธีใด

6.1.3 ติดต่อ ขออนุญาต นัดหมาย เพื่อให้การใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นไปด้วยความสะดวกและเป็นประโยชน์มากที่สุด

6.1.4 เตรียมประชุมนัดหมายเพื่อร่วมงานกับผู้เรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจ เช่น การจัดบันทึก การสัมภาษณ์ การกล่าวขอบคุณ การเขียนรายงาน เป็นต้น

6.2 ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผน ที่ได้เตรียมการไว้ดังนี้

6.2.1 เดินทางไปแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อเข้าศึกษาหาความรู้จากแหล่ง ทรัพยากรนั้น ๆ

6.2.2 ศึกษาหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ตามกระบวนการที่เตรียมไว้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ให้เวลาใช้แหล่งทรัพยากรให้คุ้มค่าตามที่คาดหมายไว้

6.2.3 จัดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเทปเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่ได้ พบเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอผลงานต่อไป

6.3 นำเสนอผลงาน เมื่อกลับจากการศึกษาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้แล้วควรให้มีการจัดกิจกรรมเสนอผลงานจากการศึกษา เช่น การอภิปราย การรายงาน การจัดนิทรรศการ และการประเมินผลการศึกษาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ นั้น ๆ ทุกครั้ง

6.4 ขั้นตอนการประเมินผลแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ นั้น ๆ ว่า ได้บรรลุตาม จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนหรือไม่เพียงใด อาจใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบ ชักถาม ตรวจสอบผลงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งต่อไป

นอกจากนั้น กรมวิชาการ (2544 ข, หน้า 23 – 24) ได้แสดงทัศนะในเรื่องการดำเนินการ ใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อและแหล่งทรัพยากร การเรียนรู้

2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. จัดทำและจัดหาสื่อ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าและสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

4. ศึกษาวิธีเลือก และการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของผู้เรียน

5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินผลคุณภาพมาตรฐานสื่อ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ที่จัดขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีการวิเคราะห์

และประเมินสื่อ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ใช้อยู่นั้นอย่างสม่ำเสมอ

6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษาและในท้องถิ่น เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้และพัฒนา แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตามผลและประเมินผลการดำเนินงานที่เกี่ยวกับแหล่งทรัพยากร การเรียนรู้และการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

เฉลิม พรกระแสน (2544, หน้า 12) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้แหล่งทรัพยากร การเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง ผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่ผู้สอนพยายามจัดการสอนที่พยายามให้ผู้เรียน ได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดีและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน เกิดความ กตัญญูต่อการเรียนรู้

4. เน้นกระบวนการควบคุมกำกับผลงาน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ กระบวนการ ต่าง ๆ ที่เน้นทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งแต่การที่จะพิจารณาแต่ผลงานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

5. เป็นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้เรียนได้มีโอกาสค้นหาแนวทางที่จะนำ ความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า การดำเนินการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น ของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานเป็นการรวบรวมเอากิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกแห่งเข้าด้วยกัน ทั้งในสังคม ท้องถิ่น บ้าน ที่ทำงาน สถานศึกษาและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ มาจัดกิจกรรมให้แก่ ผู้เรียนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติจริงทำให้ เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่หรือทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความรู้ที่มีอยู่เดิม ตามแนวทางปรัชญาการศึกษา แบบมนุษยนิยม (Humanistic Education) ที่เชื่อมั่นว่า เสรีภาพของบุคคลเป็นการยากที่จะตอบสนอง ความต้องการอันหลากหลายของผู้เรียน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษายังมีความสอดคล้องกับ

ปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (Progressive Education) ดังแนวคิดที่ว่าการศึกษาเกิดจากการเรียนรู้ที่ได้จากการกระทำและการมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ

6. กระบวนการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน

กระบวนการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียนมีการกำหนดไว้อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความราบรื่น และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงนั้น

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545, หน้า 27) กล่าวถึงกระบวนการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียนว่าควรปฏิบัติดังนี้

1. ขั้นตอนเลือกแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 1.1 เหมาะกับชั้น วัยและบทเรียน/ ซึ่งอาจหลายสาระการเรียนรู้
 - 1.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือก
 - 1.3 ประหยัด สะดวก ปลอดภัยและคุ้มค่า
 - 1.4 ครูควรศึกษารายละเอียดแหล่งการเรียนรู้ก่อนติดต่อเป็นทางการ
 - 1.5 มีผลกระทบต่อนักเรียน ครูและชุมชน ในทางสร้างสรรค์
 - 1.6 เลือกเครื่องมือและวิธีการเรียนรู้/ กิจกรรมที่เหมาะสม
2. ขั้นตอนเตรียมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 2.1 เตรียมนักเรียนให้พร้อม ปฐมนิเทศแนวปฏิบัติตน ระเบียบ ฯลฯ
 - 2.2 เตรียมกิจกรรมไว้ก่อนล่วงหน้า มอบหมายให้ทุกคน
 - 2.3 เตรียมเครื่องมือวัสดุ/ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม
 - 2.4 เตรียมป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ได้
 - 2.5 เตรียมการด้านพิธีการต่าง ๆ ที่อาจมี เช่น การกล่าวขอบคุณ การมอบสิ่งของฯ
 - 2.6 เตรียมการให้ประชาชนมีส่วนร่วม/ นำชม ตอบข้อซักถาม สาริตฯ
 - 2.7 อื่น ๆ ที่จำเป็น
3. ขั้นตอนใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในห้องเรียน
 - 3.1 ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ประเพณีของท้องถิ่น
 - 3.2 ให้ทุกคนมีส่วนร่วม/ ให้นักเรียนมีบทบาทให้มากที่สุด
 - 3.3 แนะนำช่วยเหลือเมื่อจำเป็น
 - 3.4 ระมัดระวังอันตราย ความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น
 - 3.5 ประหยัด เรียบง่าย

- 3.6 คอยกระตุ้นให้ศึกษา เรียนรู้ในแง่มุมต่าง ๆ
- 3.7 ให้โอกาสผู้เรียนบริหาร จัดการตนเองตามความสามารถ/ วัย
4. ขั้นประเมินผลการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น
 - 4.1 ร่วมกันสรุปเนื้อหาสาระ/ ความคิดที่ได้
 - 4.2 ทุกคนมีส่วนร่วมประเมินตนเองและกลุ่ม
 - 4.3 จัดกิจกรรมติดตามผล เช่น นิทรรศการ ผลงาน เขียน เล่า วิพากษ์ แสดงกิจกรรมตามที่มอบหมายไว้ ฯลฯ

จันง พรายเข้มแข (2534, หน้า 18) กล่าวไว้ว่ากระบวนการสอน หมายถึงกระบวนการที่จะช่วยกระตุ้น ส่งเสริมหรือช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมตามกระบวนการเรียนรู้ในที่สุด ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ก. ขั้นตอนก่อนมีการเรียนการสอน

1. ศึกษาหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดการสอน
2. กำหนดโครงสร้าง เนื้อหา ประสพการณ์
3. กำหนดจุดประสงค์ของเรื่องที่จะสอน
4. กำหนดวิธีการและกิจกรรม
5. เตรียมสื่อและสภาพแวดล้อมทางการเรียน
6. ทดสอบพื้นฐาน และเตรียมความพร้อมของนักเรียน

ข. ขั้นตอนการเรียนการสอน

1. บูรณาการเนื้อหาและวิธีสอน
2. ได้รับความสนใจนักเรียนให้เกิดความกระหายที่จะเรียน
3. เสนอประเด็นปัญหาและประสพการณ์
4. แนะนำวิธีการใช้สื่อ เครื่องมือ และแหล่งวิทยาการ
5. จัดบรรยากาศในการสอน ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียน
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการปฏิบัติ

การแสวงหาความรู้ วิธีการคิด การสรุป การนำไปใช้ตามกระบวนการกลุ่ม

ค. ขั้นตอนสิ้นสุดการเรียนการสอน

1. สรุปและทบทวน
2. สังเกตและบันทึกผลของการเปลี่ยนพฤติกรรมและเจตคติ
3. วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. ประเมินผลการสอนของครู

5. ทบทวนและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน

มนัส รัตนดิถก ณ ฎเก็ด (2531, หน้า 271) ได้เสนอแนวการจัดการศึกษานอกสถานที่ไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการเริ่มต้นด้วยการไปศึกษาสถานที่นั้น ๆ เสียก่อน ศึกษาระเบียบการต่าง ๆ ขออนุมัติผู้บังคับบัญชา ผู้ปกครอง ประชุมทำความเข้าใจกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ
2. ขั้นดำเนินการ เป็นการทบทวนรายละเอียดต่าง ๆ มารยาท ความมีระเบียบวินัย บัญชีรายชื่อแบ่งกลุ่มรับผิดชอบงาน สถานที่พัก กำหนดการต่าง ๆ สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ดักเตือนข้อบกพร่อง
3. ขั้นรายงานและประเมินผล เป็นการให้ผู้เรียนรายงานผลว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไร มีข้อคิดเห็นเสนอแนะอะไรบ้างสรุปเป็นรายงานกลุ่ม ครูผู้สอนสรุปเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นต่อไป

ประหยัด จีรวรพงษ์ (2521, หน้า 98-100) เสนอวิธีการศึกษานอกสถานที่ไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นขั้นวางแผน ซึ่งเป็นหลักสำคัญเบื้องต้นดังนี้
 - 1.1 พิจารณาเลือกสถานที่ร่วมกับผู้เรียน
 - 1.2 ศึกษาสิ่งที่จะไปศึกษาให้เข้าใจ
 - 1.3 อธิบายเกี่ยวกับการเดินทางและวิธีการศึกษา
 - 1.4 อธิบายเกี่ยวกับการใช้เวลาที่จะไปศึกษา
 - 1.5 การสำรวจเส้นทาง ติดต่อกับเจ้าของสถานที่และอื่น ๆ
 - 1.6 ร่วมกันทำแผนกำหนดการ เวลาเดินทาง
 - 1.7 ทำข้อตกลงในระเบียบการต่าง ๆ เพื่อความเรียบร้อย และปลอดภัย
2. ขั้นไปศึกษา
 - 2.1 กำหนดสถานที่และเวลาการใช้พาหนะ
 - 2.2 มารยาทเกี่ยวกับการไปถึงสถานที่ที่จะศึกษา
 - 2.3 จัดกลุ่มการศึกษาและดำเนินการขณะศึกษา เช่น สัมภาษณ์หรือสำรวจอะไร
 - 2.4 การสังเกตอย่างรอบคอบ
3. ขั้นภายหลังการศึกษา
 - 3.1 จัดให้มีการอภิปรายในสิ่งที่ศึกษา
 - 3.2 พยายามนำความรู้ ความคิดมาโยงความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในโรงเรียน
 - 3.3 ทำหนังสือขอบคุณไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.4 ทำกิจกรรมอื่นประกอบ

สรุปได้ว่า กระบวนการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน จากกระบวนการสอนและวิธีการศึกษานอกสถานที่ที่เสนอข้างต้น ดังนี้

1. ขั้นเลือกแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

1.1 ศึกษาหรือสำรวจว่ามีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ใดบ้างในท้องถิ่น โดยใช้บัญชีแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นที่ได้ทำการสำรวจไว้

1.2 ศึกษาหลักสูตร หรือจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้และประสานงานกับ คณะครู และวิทยากรเพื่อการใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นในกิจกรรมการเรียนการสอน

1.3 จัดให้มีการฝึกอบรมคณะครูผู้สอนและวิทยากรให้เข้าใจเกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น หลักสูตร จุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระใดควรใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทใด เป็นต้น

2. ขั้นเตรียมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

2.1 จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบงานนี้

2.2 จัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้

2.3 วางแผนเกี่ยวกับงบประมาณที่จะต้องใช้

2.4 กำหนดขั้นตอนอย่างละเอียดสำหรับการจัดหาแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น

2.5 กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นแต่ละแห่ง

2.6 เตรียมนักเรียนให้พร้อม ปฐมนิเทศแนวปฏิบัติตน ระเบียบ ฯลฯ

2.7 เตรียมกิจกรรมไว้ก่อนล่วงหน้า มอบหมายให้ทุกคน

2.8 เตรียมเครื่องมือวัสดุ/ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม

2.9 เตรียมป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้

2.10 ทำหนังสือขออนุญาตตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการอย่างถูกต้อง

2.11 เตรียมการด้านพิธีการต่าง ๆ ที่อาจมีเช่น กล่าวขอบคุณ มอบสิ่งของฯ

2.12 เตรียมการให้ประชาชนมีส่วนร่วม/ นำชมตอบข้อซักถาม สาธิตฯ

3. ขั้นใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

3.1 เร้าความสนใจหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระหายที่จะปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

3.2 จัดกลุ่มนักเรียนเพื่อปฏิบัติกิจกรรม

3.3 ส่งเสริมการสังเกตอย่างรอบคอบ จดบันทึกสิ่งที่ประสบ

3.4 เสนอแนะประเด็นปัญหา และสถานการณ์ขบคิด

- 3.5 อภิปราย ชักถาม ประเด็นปัญหาที่สนใจ
4. ขึ้นประเมินผลการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น

4.1 อภิปราย สรุปรูป ทบทวน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและกลุ่ม

4.2 จัดกิจกรรมติดตามผลโดย การเขียนรายงาน การจัดนิทรรศการผลงาน การเล่า การวิพากษ์ การแสดงกิจกรรมตามที่มอบหมายไว้

4.3 ประเมินผลการปฏิบัติงาน และสรุปผลเสนอผู้บริหาร

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี

1. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามธรรมชาติ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น ต้องมีกิจกรรมหลากหลายที่ส่งเสริมความสามารถและทักษะต่าง ๆ แก่ผู้เรียน ได้แก่ กระบวนการคิด คิดตั้งคำถาม ระบุปัญหา คิดวางแผนออกแบบเพื่อการสำรวจตรวจสอบ คิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ แปลความหมายของข้อมูล และสรุปผล นำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ สามารถปฏิบัติกิจกรรมกับเพื่อน ในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์และมีความสุข สิ่งสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว คือ ต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่ให้การสนับสนุนการทำกิจกรรม โดยเฉพาะการใช้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น บริเวณสวนพฤกษศาสตร์ อุทยานธรรมชาติวิทยา ป่าชายเลน สวนสาธารณะ เป็นต้น (ทิพย์วรรณ สุกปทุม, 2547, หน้า 58)

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามธรรมชาติในจังหวัดชลบุรี มีดังนี้ (ข้อมูลจังหวัดชลบุรี, 2548, ออนไลน์) ได้แก่

1.1 ป่าไม้ เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ เพราะป่าไม้เป็นที่รวมของปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตลอดจนเป็นประโยชน์ในด้านการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ป่าไม้ 1,539,310 ไร่ เป็นป่าเบญจพรรณ และป่าชายเลน จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 9 แห่ง และพื้นที่ป่าที่เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าอีก 1 แห่ง ดังนี้

1.1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดชลบุรีมีทั้งหมด 55,625 ไร่ แบ่งออกเป็น 8 แห่ง คือ

- ป่าแดง-ป่าชุนนุกกลาง
- ป่าบางละมุง
- ป่าบุญมี-บ่อทอง
- ป่าคลองตะเคียน

- ป่าเขาชมพู
- ป่าเขาพู
- ป่าเขาหินคาด-ป่าเขาไผ่
- ป่าเขาเรือแตก

1.1.2 ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดชลบุรีมีทั้งหมด 55,625 ไร่ แบ่งออกเป็น 8 แห่ง คือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เป็นพื้นที่รักษาไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัย โดยปลอดภัยของสัตว์ป่า เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่ามิให้สูญพันธุ์ ซึ่งจังหวัดชลบุรีมีเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่งคือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว มีอาณาเขตคลุมพื้นที่ตำบลหนองรี ตำบลหนองข้างคอก อำเภอเมือง ตำบลบางพระ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา และพื้นที่ตำบลหนองข่าซาก ตำบลคลองกิว อำเภอบ้านบึง มีเนื้อที่ทั้งหมด 90,437.5 ไร่

1.1.3 ป่าชายเลน ซึ่งเป็นป่าไม้ที่ไม่ผลัดใบ พบมากบริเวณชายฝั่งทะเลพื้นที่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ เป็นพื้นที่หลบภัยและเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของ สัตว์น้ำเค็มและพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ซึ่งใช้ทำเป็นเชื้อเพลิงเป็นอย่างดี โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด 40,000 ไร่

1.2 แร่ธาตุ แร่ธาตุเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญทางอุตสาหกรรม มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับทรัพยากรประเภทอื่น ซึ่งในจังหวัดชลบุรีมีเคยมีทรัพยากรแร่ธาตุที่จุดพบแล้วหลายชนิดแต่ปัจจุบันมีการทำเหมืองแร่อยู่เพียง 2 ชนิด ได้แก่ (ข้อมูลจังหวัดชลบุรี, 2548)

1.2.1 หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง แหล่งที่ผลิตอยู่ที่ตำบลหนองข้างคอก ตำบลหัวกะปิ อำเภอเมือง และตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ

1.2.2 หินแกรนิต เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง แหล่งผลิตอยู่ที่หนองข้างคอก อำเภอเมือง ตำบลคลองกิว อำเภอบ้านบึง และตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา

1.3 ดิน ลักษณะของดินในจังหวัดชลบุรีแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1.3.1 ดินนา พบมากที่อำเภอพานทอง และอำเภอนันทนิกม

1.3.2 ดินไร่ พบมากที่อำเภอมวกในทุุกอำเภอยกเว้นอำเภอเมือง

1.3.3 ดินตื้น พบมากที่อำเภอบ่อทอง และอำเภอหนองใหญ่

1.3.4 ดินทราย พบมากที่บริเวณใกล้ชายฝั่งทะเลตะวันออกตั้งแต่อำเภอเมืองตอนเหนือถึงอำเภอสัตหีบตอนใต้

1.3.5 ดินภูเขา พบมากที่อำเภอสัตหีบ และอำเภอเมือง

1.4 แหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนประกอบด้วย คลองเข็ด คลองใหญ่ คลองหลวง คลองบางพระ คลองบางละมุง คลองบางเสร่ คลองกร่ำ คลองระเวียง

จากที่กล่าวมา แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามธรรมชาติในจังหวัดชลบุรี คือ แหล่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ดิน แหล่งน้ำ แร่ธาตุ เป็นต้น

2. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือวัตถุ อาคารและสถานที่ในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ (ข้อมูลจังหวัดชลบุรี, 2548.)

1. วัดเขาบางทราย เป็นปูชนียสถานที่ชาวจังหวัดชลบุรีและคนทั่วไปรู้จักกัน อย่างแพร่หลาย ซึ่งจัดเป็นโบราณสถานที่มีชื่อเสียง และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อย่างยิ่ง เป็นศูนย์รวมจิตใจทางพุทธศาสนาและศิลปกรรมของชลบุรี
2. วัดโบสถ์ เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งในชลบุรี ตั้งอยู่ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนัสนิคม ซึ่งภายในวัดจะมีอุโบสถเก่าแก่หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ซึ่งต่างจากอุโบสถของวัดอื่น ๆ ปัจจุบัน กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถาน เพราะวัดนี้ได้สร้างขึ้นมากกว่า 200 ปีแล้ว
3. วัดใหญ่อินทารามวรวิหาร เป็นวัดที่ตั้งอยู่ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมือง เชื่อกันว่า เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี ก่อนไปทางทิศเหนือ ใกล้เคียง ๆ วัดเขาบางทราย
4. อุโบสถ (เก่า) วัดอ่างศิลา จากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าวัดนี้เป็นวัดเก่าแก่สมัย กรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยพิจารณาได้จากส่วนฐานของอุโบสถหลังเก่า ต่อมาได้สร้างวิหารหลัง ใหม่ทับลงไปบนฐานเดิม และทางด้านหน้าของตัววิหารคงเหลือเจดีย์สมัยกรุงศรีอยุธยาเรียงรายอยู่ 3 องค์
5. อุโบสถเก่าวัดบางเป้ง ตั้งอยู่ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งเชื่อกันว่าสร้างขึ้น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผนังสูง ไม่มีเสา หลังคามุงกระเบื้อง ตึกขณะหลังคาซ้อนกัน 2 ชั้น
6. วัดสวนตาล เชื่อกันว่าเดิมชื่อ วัดสมณโกฏี เป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งปัจจุบัน ทางราชการได้ใช้พื้นที่ของวัดสร้างอาคารของส่วนราชการ (ศาลแขวง)
7. มณฑปพระพุทธบาทวัดบางพระวรวิหาร ตั้งอยู่บนเขาห่างจากวัดบางพระวรวิหาร ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา ไม่ไกลนัก มณฑปนี้สร้างเมื่อใดไม่ปรากฏชัดเจนแต่ได้รับการบูรณะ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
8. สระสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ที่ตำบลสระสี่เหลี่ยมอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอพนัสนิคมประมาณ 16 กิโลเมตรเป็นสระรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้าง 10 เมตร ขอบสระทุกด้านเป็นศิลาแลง เป็นสระน้ำ ที่มีมาแต่โบราณชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงนี้สันนิษฐานว่าที่นี่เป็นที่สถิตของเจ้าพ่อหลายองค์ เช่น เจ้าพ่อหลงคง เจ้าพ่อหลวง และเจ้าพ่ออื่น ๆ
9. ตำหนักมหาราช และตำหนักราชินี เป็น โบราณสถานที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก

ของตำบลอ่างศิลาสร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อน
ของผู้ป่วย ต่อมาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินีนาถ ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการบูรณปฏิสังขรณ์
ขึ้นใหม่ แล้วทรงพระราชทานนามตึกหลังใหญ่ว่า “ตึกมหาราช” และตึกหลังเล็กว่า “ตึกราชินี”

3. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคล

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้บุคคลในจังหวัดชลบุรี จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้
(ข้อมูลจังหวัดชลบุรี, 2548)

1. บุคคลที่ควรรู้จัก หมายถึง บุคคลซึ่งมีผลงานดีเด่น มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับว่า
เป็นบุคคลผู้ทรงคุณค่า สร้างคุณประโยชน์แก่สังคมทั้งในระดับจังหวัดและประเทศชาติโดยบุคคล
เหล่านี้ล้วนมีภูมิลำเนาในจังหวัดชลบุรี ทั้งยังคงมีชีวิตอยู่และได้เสียชีวิตไปแล้วตัวอย่างเช่น

- จอมพลมหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี มีนามเดิมว่า เจริญ แสงชูโต
ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ในราชการทหารที่เป็นผลดีและประโยชน์ต่อประเทศชาติในหลาย ๆ ด้าน
เช่น การรักษาสันติสุขของราษฎร เมืองชลบุรี เป็นต้น

- สมเด็จพระพุทธ โฆษาจารย์ (ญาณวเรธ) ซึ่งสมัยท่านดำรงตำแหน่งประธาน
กรรมการมหาเถรสมาคมบัญชาการคณะสงฆ์ และดำรงตำแหน่งสังฆนายก ท่านได้ปฏิบัติงาน
มาด้วยความซื่อตรง เทียงธรรม รักษาระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด นำกิจกรรมหมู่คณะให้ดำเนิน
ไปด้วยดีในสังฆนครบาล

- นายอชึก สวัสดิมงคล เป็นคนตำบลมะขามหย่ง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
เป็นนายกสมาคมยุวพุทธิกสมาคมชลบุรี 42 ปี และได้ให้การสนับสนุนอย่างดีทั้งในด้านการเงิน
และแรงงาน และได้เผยแพร่หลักธรรมอย่างเข้มแข็งตลอดมา พร้อมทั้งยังเป็นผู้คิดริเริ่มสร้าง
พระพุทธสิหิงค์ประจำจังหวัด เป็นกรรมการสร้างวัดเทพพุทธาราม และท่านได้ออกเทพธรรมะ
และเพลงธรรมะหลายเพลง ส่งเสริมประเพณี และวัฒนธรรมไทย เช่น ประกวดการเขียนภาพ
พุทธประวัติ ประกวดการอ่านทำนองเสนาะ ประกวดการจัดโต๊ะหมู่บูชา ประกวดโบราณวัตถุ
จนกระทั่งได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติให้เป็นบุคคลสำคัญดีเด่นของชาติสาขาพัฒนาจิตใจและ
จริยธรรม ประจำปี 2528 จากสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

2. บุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ หมายถึงบุคคลผู้ซึ่งมีทักษะความรู้
ความชำนาญ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ จนได้รับการยกย่องจากกลุ่มคนในท้องถิ่นว่า
เป็นผู้มีความรู้ในเฉพาะทางนั้น ๆ ทั้งนี้ประกอบด้วย

- บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านศาสนาหรือพิธี อาทิ พระสงฆ์ มัคทายก
ตลอดจนนักบวชในศาสนาอื่น ๆ

- บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านเกษตร อาทิ เกษตรกรที่มีประสบการณ์

ด้านงานปศุสัตว์ การประมง การเพาะปลูกพืชสวนและพืชผล เจ้าพนักงานของรัฐ เช่น เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ พนักงานเอกชนจากบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมการเกษตร

- บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านหัตถกรรม อาทิ ผู้ประกอบอาชีพ

ด้านการแกะสลัก การจักสาน การปั้น ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พนักงานเคหกิจอำเภอ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ครูกลุ่มอาชีพของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ฯลฯ

- บุคคลที่มีความรู้ด้านภาษาศาสตร์และวรรณกรรม อาทิ ภาษาพูด วรรณกรรมพื้นบ้านเช่น วรรณกรรมมุขปาฐะ คำานานพื้นบ้าน ตลอดจนผู้อาวุโสในท้องถิ่นที่มีความรู้ในเรื่องภาษาศาสตร์ เป็นต้น

- บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต. สมาชิกเทศบาล

- บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดตั้งแวดล้อม เช่น นักพัฒนาองค์กรเอกชน เป็นต้น

สรุปได้ว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคล ประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีทั้งความรู้ ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ จากหลายสาขาอาชีพ ซึ่งเป็นผู้ที่มีทักษะ มีความชำนาญและประสบการณ์เฉพาะด้านที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้

4. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เป็นประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ที่สืบทอดเรื่องราวของท้องถิ่นในอดีต ผ่านทางวรรณกรรม ศิลปะการละเล่นพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาถิ่นที่ต้องการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง เกิดความรู้สึกรัก เกิดความหวงแหน ความภาคภูมิใจ ได้แก่

แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีต่างที่มีอยู่ในจังหวัดชลบุรี เป็นมรดกสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน มีดังนี้ (ข้อมูลจังหวัดชลบุรี, 2548)

ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่

- ประเพณี โคนจุกของชาวไทย เป็นประเพณี โคนจุก โคนผมไฟ เพื่อเป็นสิริมงคลกับตัวเด็ก

- ประเพณีการบวช เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อทดแทนพระคุณบิดามารดาและประพุดิตตนเป็นคนดีเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

- ประเพณีแต่งงาน เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อให้ญาติพี่น้องได้รับรู้ว่า มีการคู่ขอ และเริ่มต้นการมีชีวิตคู่

- ประเพณีทำบุญตลาดบางทราย เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผีไม่มีญาติ

- ประเพณีวันสงกรานต์ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อ ทำบุญตักบาตร ทำบุญเลี้ยงพระ และบั้งสุกุลบรรพบุรุษ

- ประเพณีวิ่งควาย เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อความซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงสำหรับใช้งาน ในไร่นาได้พักผ่อน

ศิลปะพื้นบ้าน งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน มีความงดงามและประณีตด้วยฝีมือ ซึ่งถือว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ การจักสาน การตีเหล็ก การทำครกหิน การปั่น การสีข้าวซ้อมมือ

ภาษา มีภาษาพูดเป็นภาษาของตนเอง ซึ่งมีลักษณะการออกเสียงเพียงจากภาษากลาง ซึ่งจะแตกต่างจากภาษากลาง

การละเล่นพื้นบ้าน การเล่นที่นิยมกันมากในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การเล่นตักก้านรูป ตักเม็ดมะขาม ขี่ม้าก้านกล้วย ปั่นก้านกล้วย เป่ากบ เสือกินวัว การเล่นเตย การเล่นชักส้าว

การเล่นดนตรี และขับร้องดนตรีพื้นเมือง ใช้ในการบรรเลง ทำบุญบ้าน งานแต่งงาน งานศพ ได้แก่ วงปี่พาทย์ไทย วงปี่พาทย์มอญ ได้แก่ กลองยาว ลำตัด ดิเก ฉณะรำวง และหางเครื่อง

กล่าวโดยสรุปความได้ว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องนำเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน ท้องถิ่นในอดีต กิจกรรม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นที่ควรสืบสาน อนุรักษ์และสืบทอดมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจ ความรัก ความผูกพัน ตลอดจนความภาคภูมิใจให้กับเยาวชนในสถานศึกษา ได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกเป็นงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

สมมาตร ภูกำเนิด (2542) ได้ศึกษาปัญหาใช้สื่อการสอนของครูหมวดวิชาพลานามัย ระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุดรธานีในโรงเรียนขนาดต่างกัน ใน 4 ด้าน คือ ด้านการเลือกสื่อการเรียนการสอน ด้านการเตรียมสื่อการเรียนการสอน ด้านการนำเสนอสื่อการเรียนการสอน ด้านประเมินผลสื่อการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า

1.1 ครูหมวดวิชาพลานามัยโดยรวม ครูหมวดวิชาพลานามัยในโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่มีการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีการใช้สื่อการเรียนการสอนด้านการนำเสนอสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ยกเว้นครูโรงเรียนขนาดใหญ่มีการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการนำเสนอสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ส่วนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการนำเสนอ สื่อการเรียนการสอน โดยส่วนรวมและรายด้าน 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีการใช้สื่ออีก 2 ด้าน ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการเตรียมสื่อการเรียนการสอน และ ด้านการนำเสนอ สื่อการเรียนการสอนโดยมีการใช้สื่อเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ การเลือกสื่อที่นักเรียนสามารถรับรู้ได้ง่ายและชัดเจน วางแผนสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ล่วงหน้า ใช้สื่อการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมภายหลังจากที่ได้เรียนรู้จากสื่อประกอบการสอน

1.2 ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีระดับการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูโรงเรียนขนาดใหญ่มีการใช้สื่อโดยส่วนรวมด้านการเลือกสื่อการเรียนการสอนและด้านการเตรียมสื่อการเรียนการสอน มากกว่าครูในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กและใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการนำเสนอสื่อการเรียนการสอน มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

ภานิต บุญมงคล (2543) ได้ทำการศึกษาการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า

1. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกพิจารณาปรากฏว่าทั้งโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองกับอำเภอรอบนอกต่างสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนในระดับปานกลางเท่ากัน ถ้าพิจารณาตามประเภทของแหล่งการเรียนรู้โดยภาพรวมของทั้งจังหวัด ค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ ประเภทของบุคคล ต่ำสุดคือ ประเภทสถานที่ ถ้าพิจารณาตามที่ตั้งของโรงเรียน อำเภอเมือง และอำเภอรอบนอกค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประเภทบุคคล ส่วนต่ำสุดของอำเภอเมือง คือ ประเภททรัพยากรธรรมชาติ อำเภอรอบนอกคือ ประเภทสถานที่

2. เปรียบเทียบสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำพูนกับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตรอบนอกของจังหวัดลำพูน ปรากฏว่าในภาพรวมของการใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนและเกือบทุกประเภทไม่แตกต่างกัน ยกเว้นประเภท เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคโนโลยี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหาที่พบในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเกือบทุกประเภทคือ ความจำกัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ยกเว้นประเภทวัฒนธรรม ประเภทท้องถิ่น ปัญหาสูงสุดคือ ความจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินการ

4. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาประเภทบุคคลสูงสุด คือ ควรมีการวางแผนร่วมกับ

ชุมชนและหน่วยเหนือควรจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ประเภทสถานที่สูงสุด คือ ควรมีการวางแผนร่วมกับชุมชนในการใช้แหล่งการเรียนรู้ ส่วนประเภท ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภทวัฒนธรรม ประเพณีสูงสุด คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคล เห็นความสำคัญของการใช้แหล่งการเรียนรู้และประเภทเอกสาร สิ่งพิมพ์ เทคโนโลยีสูงสุด คือ ควรมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ไว้

ลำลี เก่งทอง (2544) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด

กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและ รองลงมาตามลำดับได้แก่ ด้านลงมือปฏิบัติ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ว่างมาตรฐานและถือปฏิบัติและด้านการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด

กรมสามัญ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีความสนใจ ที่จะเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และการรู้จักการตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ด้านความสามารถสรุปประเด็นการเรียนรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง ได้อย่างถูกต้องและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านความสามารถเลือกใช้วิธีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และด้านมีนิสัยรักการอ่านและค้นหาความรู้ สามารถ ใช้ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้หรือสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนมีการปฏิบัติในระดับมาก ด้านการดำเนินการ ปรับปรุง แก้ไขและการตรวจสอบมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหาร โรงเรียนและ หัวหน้าหมวดวิชามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนที่ตั้งในเขตเทศบาลกับโรงเรียน ที่ตั้งนอกเขตเทศบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ ของผู้บริหาร โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องการใช้ตรงกันทั้ง 4 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สมาคม แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ สถาบัน หน่วยงาน และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยี กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี

สามารถ สำราญ (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่าโรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในการเรียนการสอน ทั้ง 8 กลุ่ม โดยนำกลุ่มแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศมาใช้เป็นอันดับสูงสุด รองลงมาทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แนวความคิดหลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยากร การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ภูมิปัญญาเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิด ความเชื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติตามลำดับ สำหรับปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหาอันดับสูงสุดคือปัญหาด้านงบประมาณ รองลงมาคือ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการ และด้านบุคลากรตามลำดับ

ส่ววิตรี ชาดา (2546) ได้ศึกษาวิจัยสภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. สภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านบริหารจัดการและด้านบุคลากรและการให้บริการอยู่ในระดับมาก สภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ ด้านบุคลากรและการให้บริการ ด้านอาคารสถานที่และด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์

2. ปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียนพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ ด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ด้านอาคารสถานที่ และด้านบุคลากรการให้บริการ

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.1 ด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการต่าง ๆ ตลอดจนให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็น

3.2 ด้านอาคารสถานที่ควรแบ่งเป็นสัดส่วนสร้างบรรยากาศ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

3.3 ด้านบุคลากรและการให้บริการควรมีบุคลากรประจำที่มีเวลาและมีความรู้

ความชำนาญ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เซฟเวอร์ (Shaver, 1991) ได้ทำการศึกษาวิจัยการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอนของวิชาสังคม ผลการวิจัยพบว่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการเรียนการสอนการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอนเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ผลดีขึ้น ผู้เรียนได้รับประสบการณ์มากกว่าการเรียนในห้องเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในโครงการต่าง ๆ ที่จัดให้มีและงานที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในโครงการเหล่านั้นทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคมอยู่ในระดับสูง ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะต่าง ๆ กล้าแสดงออกและมีความเป็นผู้นำ

ลอเลย์ (Lowey, 1997, หน้า 17) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสังคมในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า การให้ความสำคัญกับท้องถิ่นโดยดึงเอาภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่นที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้ามาสู่โรงเรียนจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชนและโรงเรียนได้ 3 แนวทาง 1) การใช้พื้นที่ชุมชนเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า 2) องค์กรในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) ชุมชนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า กระบวนการใช้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องวางแผนล่วงหน้าในด้านการเลือก การเตรียม การใช้ และการประเมินผล เพื่อมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ เหมาะสมตามวัย ตามความสามารถ ตามความถนัด และตามความสนใจของผู้เรียน เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง จากการลงมือปฏิบัติจริง จากประสบการณ์ตรง อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น